

Stanovisko

pracovní skupiny pro analytickou bibliografii při sekci SDRUK pro bibliografii k dalšímu vývoji článkové bibliografie v ČR v roce 2014 a následujících letech

Pracovní skupina pro analytickou bibliografii při Sekci SDRUK pro bibliografii (dále jen PSAB) byla ustavena dne 2. 10. 2012 na poradě garantů projektu „Obohacení záznamů článků zobrazených v ANL+ o vybraná jmenná a věcná metadata“ (rozšíření projektu „Analytické zpracování vybraných periodických titulů z fondů Národní knihovny ČR“, realizovaného v roce 2011).

Na svém prvním jednání se PSAB sešla 13. 12. 2012 ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové a zabývala se vývojem analytické (článkové) bibliografie v roce 2014 a v následujících letech.

Stručný popis dosavadního vývoje analytické bibliografie v České republice do konce roku 2012:

Národní článková bibliografie (ANL) je jedním z nejdéle existujících funkčních kooperativních projektů českých knihoven. Začátky lze klást do poloviny 90. let 20. století.

Kooperační systém článkové bibliografie byl realizován na základě smlouvy o Sdružení pro Českou národní bibliografii, která byla uzavřena mezi Národní knihovnou ČR a kooperujícími knihovnami (tj. krajskými knihovnami, Moravskou zemskou knihovnou v Brně a některými odbornými knihovnami, např. Národní technickou knihovnou v Praze, Národní pedagogickou knihovnou Komenského či Zemědělskou a potravinářskou knihovnou v Praze) v roce 1998.

Zpracovávat národní bibliografii a zabezpečovat koordinaci národního bibliografického systému ukládá Národní knihovně ČR zákon č. 257/2001 Sb. § 9 odst. (2) písm. b).

Národní knihovna ČR ukončila zpracovávání souběžné analytické bibliografie k 1. 3. 2011.

Na poradě ke kooperačnímu systému analytické bibliografie, která se konala 30. 3. 2011, daly krajské knihovny jednoznačně najevo svůj nesouhlas s ukončením podílu práce Národní knihovny na kooperativním projektu článkové bibliografie. Národní knihovna svoje rozhodnutí nezměnila a nabídla informačním pracovníkům a řešerům knihoven i široké veřejnosti náhradní řešení ve formě lokálního indexu ANL+. Tento lokální index byl představen na konferenci Knihovny současnosti v září 2011 v Českých Budějovicích a následně zkušebně zpřístupněn.

Členové kooperačního systému, respektive ti, kteří jsou členy sekce SDRUK pro bibliografii, na jednání této sekce v Jihlavě ve dnech 2.–4. 10. 2011 konstatovali, že metadata článků zobrazovaných v lokálním indexu ANL+ plnohodnotně nenahradí věcný a jmenný popis dříve zpracovávaných článků, a tudíž je nebudou moci řešeršerů a informační pracovníci využívat jako náhradu za zrušenou excerpci periodik. Na tomto jednání se zrodila iniciativa obohacovat záznamy článků zobrazených v ANL+ o vybraná jmenná a věcná metadata a tuto činnost realizovat v rámci podprogramu VISK 9/I.

Kooperační projekty, které navazovaly na projekt „Analytické zpracování vybraných periodických titulů z fondů Národní knihovny ČR“, realizovaný v roce 2011, podalo v lednu 2012 dvanáct krajských knihoven a do konce roku 2012 se plánuje touto cestou zpracovat a zaslat do báze ANL celkem 12 181 záznamů. Záznamy jsou mimo věcné a jmenné údaje doplňovány též o jednoznačný identifikátor (uuid, v poli 024 M21), který umožňuje propojení na plný text článku.

K 31. 10. 2012 byl provoz lokálního indexu ANL+ ukončen a kooperující knihovny musely práce na svých projektech tomuto faktu přizpůsobit, neboť měly ve způsobu provedení projektu zadáno, že musí základní metadata článků, včetně jednoznačného identifikátoru, přebírat z lokálního indexu ANL+.

Stanovisko PSAB:

PSAB na svém jednání 13. 12. 2012 konstatovala, že všechny projekty, i přes výše uvedené nepříznivé skutečnosti, budou realizovány a úkoly v nich uvedené splněny. Pro rok 2013 budou podány projekty se stejným cílem jako v roce 2012. O podání projektu projevila navíc zájem Knihovna Akademie věd.

Nicméně členové PSAB se po zkušenostech z realizace projektů v roce 2012 shodli na tom, že:

1/ propojení záznamu článku s plným textem přes jednoznačný identifikátor (uuid, v poli 024 M21) není pro analytickou bibliografii prioritním úkolem (zvláště pak, když plný text s ohledem na autorský zákon nemůže být zpřístupněn online), ale pouze přidanou hodnotou, kterou je možné vytvářet, budou-li k tomu zajištěny podmínky ze strany Národní knihovny ČR (ať již v podobě elektronických forem tiskových předloh článků nebo jejich digitálních kopií);

2/ **prioritním úkolem analytické bibliografie v rámci kooperativního systému je zajistit včasné, tj. souběžné** (v roce, ve kterém článek vyjde, jej i zpracovat) **zpracování záznamů článků a odesílat je do báze ANL k využití široké čtenářské a odborné veřejnosti** a v tomto smyslu vrátit bázi ANL stejnou kvalitu, jakou měla v roce 2010.

K tomu členové pracovní skupiny provedou v roce 2013 následující kroky:

a/ budou iniciovat vytvoření nového kooperačního systému článkové bibliografie za účasti krajských knihoven (garantujících regionální bibliografii za příslušné kraje ČR), specializovaných knihoven (garantujících oborovou bibliografii oborů, na něž je knihovna specializována), případně dalších bibliografických pracovišť ochotných účastnit se společné tvorby článkové bibliografie ČR, s tím, že by jeho činnost byla zahájena od 1. 1. 2014),
b/ provedou analýzu excerpčních základů a tematického zaměření jednotlivých bibliografických pracovišť a navrhnou kritéria pro zasílání záznamů z jednotlivých pracovišť do společné databáze,

c/ dojednájí s Národní knihovnou ČR podmínky pro to, aby společnou databází mohla být nadále ANL, a aby do ní mohli přispívat všichni účastníci kooperačního systému, pokud to jejich technické podmínky a struktura dat umožní,

d/ na základě analýzy excerpčních základů (viz bod b) vyhodnotí, které obory nebo periodika nejsou pro potřeby bibliografie ČR zpracovávány, a pokusí se jejich zpracování zajistit:

- v rámci účastníků kooperačního systému buď rozšířením vlastní excerpční základny (s přihlédnutím k zaměření a možnostem knihovny) nebo s využitím projektů dotovaných z programu VISK, případně z jiných zdrojů,
- jednáním s dalšími potenciálními partnery, včetně komerčních subjektů,

e/ obdobným způsobem se pokusí zajistit excerpci nezpracovaných periodik z období 2012 až 2013 a dohnat skluz v excerpci, který vznikl v tomto období,

f/ budou hledat další možnosti a technologie zpracování článkové bibliografie v návaznosti na digitální kopie dokumentů a plné texty článků, včetně možnosti pracovat při tvorbě analytických záznamů s přidanou hodnotou ve formě jednoznačného identifikátoru.

Doporučení PSAB Národní knihovně ČR

Členové pracovní skupiny doporučují Národní knihovně ČR:

a/ na základě výše uvedených skutečností zvážit podání projektu „Analytické zpracování vybraných periodických titulů z fondů Národní knihovny ČR“ na rok 2013 do programu VISK 7, který je primárně určen pro záchranu kulturního dědictví, nikoliv pro digitalizaci současné produkce, u které již existují elektronické tiskové předlohy,

b/ sjednat s vydavatelem excerpovaných periodik smlouvy o zasílání dobrovolného elektronického povinného výtisku nebo o zasílání elektronických verzí tiskových předloh jednotlivých čísel periodik resp. článků, opatřit je základními metadaty a jednoznačnými identifikátory a zpřístupnit zpracovatelům analytické bibliografie tak, aby je mohli uvádět ve zpracovávaných záznamech článků. PSAB dodá Národní knihovně ČR seznam těchto periodik a jejich vydavatelů.

Doporučení PSAB hodnotící komisi VISK 7

Na základě výše uvedených skutečností PSAB doporučuje hodnotící komisi VISK 7 zvážit schválení dotace projektu "Analytické zpracování vybraných periodických titulů z fondů Národní knihovny ČR“ na rok 2013, neboť program VISK 7 je primárně určen pro záchranu kulturního dědictví, nikoliv pro digitalizaci současné produkce, u které již existují elektronické tiskové předlohy.

Doporučení PSAB hodnotící komisi VISK 8/B

Na základě výše uvedených skutečností PSAB doporučuje hodnotící komisi VISK 8/B zvážit schválení dotace projektu, jehož cílem by byla „integrace zdrojů pro projekt ANL+ včetně technologického zajištění přebírání záznamů a zajištění přístupu k plným textům pro všechny české knihovny“, protože lokální index ANL+ bez kvalitně zpracovaných metadat (tedy bez

vazby ANL+ a ANL) nebude odbornou veřejností považován za důvěryhodný zdroj, zvláště pak s přihlédnutím k tomu, že podle stávající praxe není možné zajistit jeho nepřetržité (celoroční) zpřístupnění.

Pracovní skupina pro analytickou bibliografii při Sekci SDRUK pro bibliografii ve složení:

Mgr. Eva Svobodová, předsedkyně Sekce SDRUK pro bibliografii, SVK v Hradci Králové

Ing. Lea Prchalová, předsedkyně SDRUK, MSVK v Ostravě

Ing. Jiří Mika, SVK v Kladně,

Ing. Jan Kaňka, KKFB ve Zlíně,

Mgr. Tamara Pršíňová, JVK v Českých Budějovicích

Mgr. Ivana Šlapáková, KNAV

Bc. Ivana Novotná, SVK v Hradci Králové.

Na vědomí

Ing. Tomáš Böhm, Národní knihovna ČR

Mgr. Blanka Skučková, Ministerstvo kultury ČR, odbor umění, literatury a knihoven

Mgr. Petra Miturová, Ministerstvo kultury ČR, odbor umění, literatury a knihoven

Mgr. Edita Lichtenbergová, Národní knihovna ČR

Hodnotící komise VISK 7

Hodnotící komise VISK 8/B

2. 1. 2013